

Management accounting en stewardship

Naar dynamisch performance management

Prof. Dr. Ed Vosselman

11-04-2017

Ontwikkelingen in 'governance' en management

Twee belangrijke aan elkaar gerelateerde ontwikkelingen:

- belang van 'shareholders value' (Angelsaksische model van 'corporate governance')
- 'management by the numbers' (ter beïnvloeding van individuele managers en andere organisatieleden)

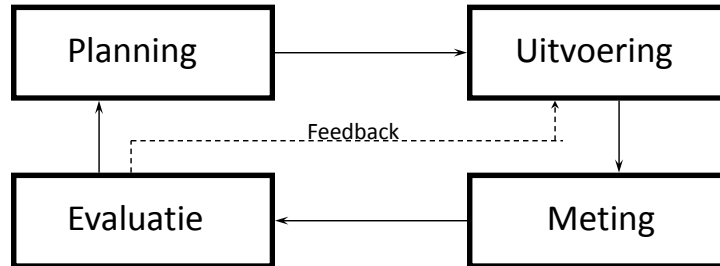
Belangrijke problemen in governance en management

- Kolonisatie door de economische discipline
- Te veel van de 'rational man', te sterk instrumenteel denken
- Te optimistische veronderstellingen over de onafhankelijkheid van auditors/accountants

"Mainstream" management control/prestatie management

- Afspraken (kwantitatief en kwalitatief);
- Het in het vooruitzicht stellen van beloningen/straffen;
- Prestatiemeting ('ex post');
- Vergelijking van de prestatie met de afspraken;
- Corrigerende en anticiperende maatregelen (en effecten op toekomstige afspraken);
- Het toekennen van beloningen/straffen.

Besturingstheorie: cybernetica

Opportunisme

‘Seeking self-interest with guile’

Volgens economische theorie te bestrijden via *monitoring, controlling, incentives*

Economische organisatietheorie (1)

Instrumenteel *prestatie management* staat sterk onder invloed van de ***economische organisatietheorie***

- transactiekostentheorie: waarom bestaan er organisaties?
- theorie van de principaal en de agent ('principal-agency'): hoe kan een belangentegenstelling doelmatig worden bestreden?

De principaal en de agent uit de economische organisatietheorie

- Relatie tussen een opdrachtgever en een opdrachtnemer
- De relatie wordt getypeerd door een *belangentegenstelling*: risico van *opportunisme*
- Mogelijke maatregelen: 'monitoring', inperking van de handelingsvrijheid en 'prikkeling'

Gedragsrisico's

Twee soorten:

- 'adverse selection' ('hidden information'; ex ante)
- 'moral hazard' ('hidden action'; ex post)

Prikkelarrangement

- Prestatieafhankelijke beloningen
- Uitgangsdreiging

Creatie van de economische mens

Belangrijke vraag

Verbetert de economische prestatie van een organisatie door prestatie management?

De economische mens (1)

- Handelt vanuit *eigenbelang*
- Verbindt zich rond *transacties*
- Sluit transacties af op een (*imperfecte*) markt

De economische mens (2)

- Koestert gerechtvaardigd wantrouwen
- Benut contractuele instrumenten
- Kiest voor hiërarchie indien de imperfecte markt *faalt*

Een alternatieve 'constructie: de 'steward' (1)

- Is intrinsiek gemotiveerd
- Handelt vanuit de behoefte om zich in sociaal verband te ontplooien en te manifesteren
- Zoekt verbindingen in meer hechte organisatorische samenwerkingsverbanden

Theoretische en empirische aanwijzingen

Het actief inzetten van een instrumentarium gericht op voorkomen en bestrijden van opportunisme kan bij intrinsiek gemotiveerde individuen juist opportunisme oproepen

Paradox

Toepassing van prestatie management kan de economische prestatie van een organisatie via *sociale verschraling* negatief beïnvloeden

Problemen met 'mainstream'-control

- *Onzichtbaarheid* van belangrijke prestatie-elementen (belang van 'tacit knowledge')
- *Spiraal* van opportunisme;
- Wegdrukken van *betrokkenheid*;
- *Onvoldoende aanzet* tot een lerende organisatie

De "steward" (2)

- Wordt door *vertrouwen* gemobiliseerd
- Communiceert en interacteert
- Kiest vanuit *positieve* overwegingen voor de organisatie

De economische mens, de 'steward' en hun verbindingen

- Eigenbelang als drijfveer
- Aanpassing via positieve en negatieve beloningsprikkel
- (Gezond) wantrouwen
- Differentiatie
- Afstand en onthechting
- Private informatie (in-formatieasymmetrie)
- Probleemallocatie (tinkering)
- 'Hard controls'
- Intrinsieke en sociale drijfveren
- Aanpassing via overleg, regie en coördinatie
- Vertrouwen
- Integratie
- Betrokkenheid en identificatie
- Gedeelde informatie (informatiesymmetrie)
- Gezamenlijke probleemoplossing
- 'Soft controls'

Accounting en de 'steward'

- Hoe kunnen 'tellen en meten' intrinsieke motivatie bevorderen?
- Hoe kan 'accounting' helpen bij het bouwen van vertrouwen?
- Hoe kan 'accounting' mobiliseren?

Hoe worden leergedrag en innovatie bevorderd?

- Cijfers zijn geen eindpunt, maar 'spelers in het spel';
- Controllers en managers moeten goed communiceren in een hecht netwerk (*het mag er stevig aan toe gaan!*);
- 'Juweeltjes' kunnen komen uit een *discussie* over de cijfers;
- Control moet vertrouwen ondersteunen, niet tegenwerken;

Wat kan de professionele controller doen?

- Overtuig managers ervan dat *rekenschap* goed is voor vooruitgang, maar dat het iets anders is dan *afrekenschap*;
- Wees een netwerkspeler, *geen verstrekker van zogenaamde objectieve informatie*
- *Maar:* houdt wel de kernfunctie van Controller in het vizier: *het bewaken en bevorderen van een verstandige bedrijfsvoering!*